

Posiedzenie z dnia 26 października 1961 pod przewodnictwem czł. A. Bolewskiego.

S. Poltowicz przedstawił własną pracę pt. *Utwory kajpru górnego w rejonie pustyni Błędowskiej i w okolicy Pilicy.*

Rozprzestrzenienie utworów kajpru górnego na północny-zachód i północ od Olkusza i Klucz udokumentowane zostało wierceniami na Pustyni Błędowskiej i we wsi Wierbka koło Pilicy. Utwory te w obu rejonach spoczywają na silnie zerodowanych dolomitach diploporowych.

W rejonie Pustyni Błędowskiej osady kajpru górnego charakteryzuje brak serii ilasto-dolomitycznej występującej w niższej części analogicznych utworów w najbliższej okolicy Olkusza. W spągu znajdują się tu zlepienie podobne do spągowych zlepieńców rejonu Olkusza, złożone z otoczków dobrze i średnio obtoczonych, niekiedy ostrokrawędzistych okruchów wapieni beżowych, żółtobeżowych, szarych, ciemnoszarych i wiśniowszarych, ziarnistych, niekiedy pelitowych. Poza wapieniami spotyka się w nich sporadycznie drobne ostrokrawędziste okruchy mlecznobiałych i szarych krzemieni. Wielkość otoczków waha się od 1—2 mm do 2—3 cm, w spągowej partii dochodzi do 10—12 cm. Otoczki spojone są szarym lepiszczem ilasto-wapiennym. Sedyment ten jest niewarstwowany, nie wykazuje również segregacji materiału pod względem granulometrycznym poza ogólną tendencją zmniejszania się średnicy otoczków w kierunku stropu. Część z tych otoczków przypomina wapienie dolnego karbonu i dewonu oraz krzemienie w nich występujące. Utwory dewońskie i karbońskie stwierdzone zostały w rejonie Olkusza licznymi wierceniami stosunkowo płytko pod powierzchnią terenu, przeto można przypuszczać, że w czasie transgresji górno-kajprowej występowały one w lokalnych wypiętrzaniach i były źródłem materiału okruchowego.

Zlepienie przelawiczone są niekiedy szarymi, zazwyczaj niewapnistymi ilowcami i wapieniami szarymi i szarobeżowymi oraz wapnistymi piaskowcami bardzo drobnoziarnistymi barwy szarozielonkawej. Miąższość serii zlepieńcowej zazwyczaj nie przekracza 10 m. Zlepienie spągowe nie występuje na całym obszarze; liczne wiercenia wykazują ich brak.

Ponad nimi, lub bezpośrednio na dolomitach diploporowych leżą ilowce i mułowce szare, szarozielonkawe, niekiedy ceglaste, słabo wapniste, lub bezwapienne z przelawiczeniami ilowców zasobnych w substancje humusowe oraz obfitujących w faunę małżoraczków i cienkoskorupowych małżów. Wśród tych utworów znajdują się przelawiczenia grubości 0,5—2 m (w jednym przypadku około 8 m) margli szaroniebieskawych, jasnoszarych i szarozielonkawych, zbitych, pelitowych, niekiedy gruzłowatych oraz wapienie szarych i szarobeżowych, pelitowych, często o strukturze organogenicznej podobnej do struktury wapieni miodowych okolic Olkusza.

Przelawiczenia piaszczyste są rzadkie, osiągają przeważnie miąższość około 0,5 m, rzadko dochodzą do 1 m.

Seria opisanych utworów odpowiada środkowej części górnego kajpru okolic Olkusza i Pomorza. W rejonie Pustyni Błędowskiej największa jej miąższość w profilowanych odwiertach wynosi około 25 m. Ponad tą serią leży monotony kompleks około 40 m mułowców i ilowców ceglanych i szarocglanych, prawie niewarstwownych. Spotyka się tu sporadycznie występujące wkładki grubości do 20 cm brekcji złożonej z ostrokrawędzistych, lub słabo obtoczonych okruchów wapieni szarych, beżowych, lub szarozielonkawych spojonych substancją wapienno-ilastą barwy szaro-

seledynowej. Utwór ten może być odpowiednikiem górno-kajprowej *brekcji lisowskiej*. Powyżej tego kompleksu, na silnie zerodowanej powierzchni (często bezpośrednio na ilowcach i mułowcach szarozielonkawych) leżą czwartorzędowe piaski Pustyni Błędowskiej. Opisane osady odpowiadają utworom wyższej części górnego kajpru okolic Olkusza.

W okolicy Pilicy utwory kajpru górnego transgredują również na dolomity diploporowe. Występują tu tylko osady kajpru górnego wykształcone jako mało zróżnicowane ilowce i mułowce zabarwione przeważnie na ceglasto lub szarozielonkawe. W spągu tych osadów znajduje się jednometrowa ławica ilowca szarozielonkawego, nieco dolomitycznego.

Wśród ilowców i mułowców występują często, szczególnie w niższej partii, wkładki zlepieńcowate, składające się z gruzelków wapiennych ceglastrofioletowych, niekiedy żyłkowanych przezroczystym kalcytem, spojonych szarozielonkawym, lub szaroceglстым lepiszczem ilasto-wapiennym. Średnica tych gruzelków nie przekracza zazwyczaj 1 cm, jakkolwiek sporadycznie spotyka się większe, dochodzące do 5 cm.

Przeławicenia piaszczyste są znacznie cieńsze niż w rejonie Olkusza. Są one przeważnie przekątnie warstwowane i wykazują niekiedy w górnej części zaburzenia warstwowania na skutek podwodnych przemieszczeń niezdiagnozowanego materiału.

Należy stwierdzić, że ani w rejonie Pustyni Błędowskiej, ani w okolicy Pilicy utwory kajprowe nie są tak zróżnicowane pod względem litologicznym, jak w okolicy Olkusza i Pomorza. Może to świadczyć o sedymentacji w strefie otwartego zbiornika wodnego, gdzie większa odległość od brzegów pozwoliła na ujednoczenie facji. Odnosi się to przede wszystkim do środkowej części utworów kajpru górnego, które w porównaniu z analogicznymi osadami okolic Olkusza charakteryzują się znacznie mniejszym zapiaszczeniem.